

POZNÁVÁME SVŮJ REGION

Upravená novoveská náves.

FOTO: ING. ALOIS KOUKOLA, CSc.

Pro Novou Ves charakteristický rybník „Vesník“.

FOTO: ING. ALOIS KOUKOLA, CSc.

NOVÁ VES HEŘMANOVSKÁ

Je nejsevernější obcí velkobítešského regionu a od Velké Bíteše také nejvzdálenější. Patří do heřmanovské farnosti a leží v dolíku u rybníka v nadmořské výšce 548 m. Tvoří širokou a poměrně plochou náves s domy, které jsou do ní obráceny ponejvíce průčelím, někdy i štíty. Samostatnost získala roku 1882 administrativním vyčleněním z Heřmanova, avšak její skutečná existence je zmiňována v různých historických pramenech již ve 14. století. Odpovídají tomu také původní názvy – Nová Ves „Rysovská“, podle zaniklého hradu Rysova, který stával směrem k Meziboří a byl zachován až do roku 1617, nebo také Nová Ves „Radkovská“, podle blízkého Radkova.

Patří mezi malé obce, charakteristické pro Českomoravskou vysočinu. V současné době má 172 obyvatel žijících v 55 rodinných domech, ale na přelomu 19. a 20. století měla 268 obyvatel ve 30 domech.

Pravděpodobně poprvé je Nová Ves uvedena v písemnostech z roku 1349, kdy náležela panu Jindřichu z Osové. Od r. 1398 patřila pánům z Pernštejna jako součást mitrovského statku. V polovině 15. století přešla do majetku vladkyň Václava a Hynka Radkovských z Nové Vsi, kteří ji roku 1528 společně se vsí Radkovem prodali za 950 uherských zlatých Janovi z Pernštejna. Chceme-li správně pochopit dějiny i vývoj vesnice, musíme si připomenout několik historických souvislostí. Její začlenění do heřmanovské farnosti předurčovalo sdílení společného osudu s ostatními farními obcemi. Farnost – tehdy mnohem rozsáhlejší, byla až do roku 1625 spravována husitskými kněžími. Pod správou římsko-katolických administrátorů přešla až v roce 1640, v rámci silné rekatolizace, která nastala po bělohorské porážce roku 1620. V té době začal i tuto odlehlou oblast ovlivňovat cisterciácký klášter „Porta Coeli“ (Brána nebes) v Předklášteří u Tišnova. Okolní česká panství začala přecházet do rukou cizí, převážně německy mluvící katolické šlechty. Novovesští společně s Radňovskými se stali poddanými svobodného pána Filipa z Toussaintů, pána na Mitrově, Moravci a v rakouském Schenau. V Křižanově tehdy vládl hrabě Eugen Teuber a na osovském panství Haugwitzové. Zde chci zdůraznit zajímavou polohu Nové Vsi, jejíž katastr tvořil jakýsi svorník mezi panstvími osovským, mitrovským, křižanovským a majetkem tišnovského cisterciáckého kláštera.

Běh času překlenul další stovky roků a dochovaný text kupní smlouvy jednoho z předků rodiny Jízdných z hospodářství v č. 12 ukazuje, jak nesmírně tvrdé byly podmínky roboty koncem 18. a začátkem 19. století: „Martin, který vlastnil k 46 měřicím polí 2 koně, 4 hříbata a 6 kusů dobytka, které řádně a hotově zaplatil byl povinen pro svobodného pána Filipa z Toussaintu:

- odpracovat 156 dní roboty
- odpracovat 13 dní roboty s potahem
- odevzdat na daních: na sv. Jiří 1zlatý a 2 krejcare, na sv. Václava 1zl. a 2 kr., na sv. Martina 30 kr., na vánoce 1zl. a 22 kr. (za wachtu), tedy celkem 3 zlaté a 56 krejcarů. Kromě toho musel odvést z každé 1 zlaté utržené ze zemědělských produktů 3 krejcare. Dále ročně dodat na panství 8 slepic a 48 vajec.“

Proběhly další desítky let, ve kterých obec sdílela osudy celého národa: revoluční rok 1848, zrušení nenáviděné roboty, válka Rakouska s Pruskem s procházejícími a plundrujícími vojáký obou armád, 1. světová válka s pomníčky nesmyslně padlých, mladých mužů, mnohdy i chlapců, rok 1910, ve kterém začalo vyučování v nově postavené obecní škole, 1. republika, protektorát během 2. světové války, období socialismu a „sametová revoluce“ v r. 1989.

V současné době je Nová Ves moderní, pěkně upravenou obcí, kterou její obyvatelé pod vedením obecního zastupitelstva v čele se starostou Josefem Loupem neustále zkrášlují a která si zachovala mnohé lidové tradice a aktivní spolkovou činnost. V té vynikají zejména místní dobrovolní hasiči, kteří nejenže pořádají tradiční, v širokém okolí oblíbené ostatky, ale také se úspěšně zúčastňují hasičských cvičení a soutěží, na kterých hrdě představují svého veterána - vzorně udržovanou střikačku z r. 1927, dosud plně funkční, pojízdnou a s platnou technikou prohlídkou. Bylo by možno ještě mnohé napsat o malé dědině, která se dokonce přihlásila do soutěže o titul „Vesnice roku“. Je to pouze můj skromný hold jejím pracovitým a křesťanské kulturní tradici oddaným obyvatelům.

Alois Koukola